

Bedena jinan û kurtaj

Jin û jiyana bingeha hemû meseleyên civakî ne, jixwe di kurdî de jin û jiyana di heman wateyê de ne. Bi awayekî zanistî jî hatiye ispatkirin ku enerjîya ruh û bedena jinan li gor candarên din bêtir herikbartir e, xwezayekê... **Şindar Akinci / R.8**

Sekna jinên rojhilatî û 8'ê Adarê

Em bi geşedanên civakî û qirkirina jinan re 8'ê Adara 2022'yan pêşwazî dikin. Bi giştî di civaka Îranê û rojhilatê Kurdistanê de hem zêdebûna nifûsa jinan û hem jî diyardeya xwedan û xwezaya hebûna jinan ya civakî ji bo rejîma Îranê... **Yezda Hawin / R.7**

Jin rûyê şer diguherînin

Şereki hemû alî ku tevahiya cihan û bi taybetî jî niha Ukrayna daye ber xwe, her diçe pêtên xwe belav dîke û kes nikare xwe ji vê germa ku can dişewitîne rizgar bike. Agireke ku ter û hişk bi hev re dişewitîne... **Kurdistan Lezgiyeva / R.7**

xwebûn

7 - 13 ADAR 2022 HEJMAR: 116 BUHA: 5 TL rojname@xwebun.org

8'ê Adarê Newroza jinên cîhanê

Jin bi boneya 8'ê Adarê Roja Jinan a Cîhanê li gelek navendan bi şahiyana pîroz dikin. Jinên ku dadikevin qadan, bi pankart û daxuyaniyan tundî û serdestiya mêr û polîtîkayên dewletê şermezar dikin û doza azadiyê dikin

Bi sedan ajansên nûçeyan ên navneteweyî yên li her dera cîhanê heyî, gerî-nende û berpirsyarên van ajansan bi giştî di destên mêran de ne. Wekî gelek kar û pişeyan di qada çapemeniyê de jî her çiqas ked û xebatên rojnamegerên jin hebe jî, weke ku tune be tê hesibandin an jî keda jinan ber bi avê ve diçe... **Hevpeyvîna Bêrivan Kayi / R.4**

Pêşketinên dîrokî yên tekoşînên jinên - bi giranî yên rojavayî- bi pêlan tîrên şîrovekirin. Pêlên yekemîn, duyemîn, seyemîn û heta di roja îroyîn de behsa pêla çaremîn jî tê kirin. Di van pêvajoyan de roja 8'ê Adarê mîladeke sereke ye. Ya rast ji mîladekê zêdetir semboleke sereke ye. Lewre jin beriya 8'ê Adarê jî... **Munewer Azizoglu Bazan / R.6**

Rojnameger Nîgîn Şêxûlîslam Wetanî, li ser rewşa jinên Rojhilat axivî û got: Jinên kurd ji bo azadiya ziman û mafê xwe yê neteweyî û mafê jinên îranî tedi-koşin û li ser piya ne. Li Îranê jin di bin zext û tundiya rejîma Îranê de dijîn. Ji ber ku rejîma Îranê her tiştî li gorî zagonên şerîatê dimeşîne gelek mafên jinan ji destê wan hatiye girtin... **R.6**

Pîrozbahiyan jinan bi çalakiyan cuda li gelek navendan didomin. Yek ji van çalakiyan jî bi navê Meclîsa Jinên Amedê ya KESK'ê ye. Sekretera Şaxa Sendikaya Kedkarên Xizmetên Civakî û Tenduristi-yê (SES) ya Amedê Fatma Yildizhan di çarçoveya 8'ê Adarê Roja Jinan a Cîhanê de têkildarî xebatên SES'ê ji rojnameya Xwebûnê re axivî... **R.6**

Ez ketim înternetê û min di cihê lêgerî-nê de 'cîhên dîrokî yên di bin avê de mane' nivîsand. Bi hezaran encam derketin. Li Tirkiyeyê bi dehan bajar, gund û warên dîrokî di bin ava bendavan de mane. Min gelek cih dîtibûn. Lê gelek cih jî min cara ewil dîtîn. Dîrok herî zêde bi çêkirina bendavan darbeyê dixwe. Gund û bajarên ewil... **R.9**

Yaqob Tilermenî

Bîr: Her mirî gorekê dixwaze!

R.5

Kadrî Esen

Dara evîne dê aj bide!

R.2

Helîm Barîn

Look Up

R.11

Ayhan Erkmen

Çîrokên Dayê Sêvê

R.11

Kurdê Yemençayirî: Emînê Evdal û Hecîyê Cindî

Dr. İsmet
Konak

Dewa Yemençayirî nika girêdayîya qezaya bajarê Qersî Dîgorî ya. Na dewe dîroka kurdan de wayirê cayêkê balkêşî ya. Bitaybetî serranê peynîyanê cengê dinya yê juyîn de na dewe û tayê dewanê Qersî de tîmîyanekîyê girsî ameyî ca. Key ke artêşa tirkan binê emirê Kazim Karabekîrî de kewte zerreyê Qersî, ûca de xeylê armenî û kurdê êzidiyî kıştî. Tayê malbatan xo reynayî ra. İnan ra juye, malbata Emînê Evdalî biye. O serra 1906î de yeno dinya û serra 1918î de wextê qirkerdişî de malbata xo vîndî keno. Peynîye de bi xo û waya xo Seyrane xelîşîyê ra. Labelê çend rojan ra tepîya Seyrane poxê vesaniye ra bazîyanê Emînî de merde. Waya xo ra dima zaf xemgîn bî, la ey tîkoşînê cuya xo berdewam kerd. Tayê sewîxaneyan de pîl bî û bado şî Tiflîs lewê apê xo Ūsivê Basoyî. Nê bajarî de wendegehê leyli de, o yo ke bi destê Akop Kazaryanî ronîyaybî, perwerde girewt. Akop Kazaryan yan bi nameyê xo yê bînî ya "Lazo", dîroka kurdanê Sovyetî de wayirê cayê qedirberzî yo. Ey zîwanê kirdaskî zanayêna û seba kurdan grafikê armenkî de alfabeşk amade kerdbî. Nameyê cinîya ey Olga bî. Domanê ke wendegehê leyli de wendêne, ey rê "apo" cinîya ey rê "dayê" vatêne.

Emînê Evdal bi îtiqat, dîrok û edetanê kurdan xeylê eleqedar bî. Serra 1929î de unîversîteyê Erîvan de fakulteyê dîrokî de dest pê perwerdeyê lîsansî kerd. Key ke wendêne, hetêk ra şahidê wedaritişê Kurdîstanê Surî bî, hetêkê bînî ra akerdîsê rojnameyê Rêya Teze dîbî.

Nê serran mabênê ey bi Hecîyê Cindî ya zaf embazîya girse estbî. Ê tede bitaybetî folklorê kurdan û rastnustişê kirdaskî ser o xebitîyaybî. Seba domananê kurdan kitabê rastnustişî nuştîbî. Naye ra teber kitabêkê bi nameyê "Folklorê Kurdan" amade kerdbî. Goreyê melûmatê Afan Evdalî yo lajê Emînê Evdalî, serekê Komara Kurdî ya Mahabatî Qazî Mehemedî no kitab wendo û sey "Qûranê kurdan" name kerd.

Kurdan û nuştotoxê rûmetgiran Emînê Evdalî 22ê Êlulê 1964î de na dinyaya tale ra şî. Erîvan de ameyo defn kerdene.

Embazê Emînê Evdalî Hecîyê Cindî kî Qers ra yo. O kî serra 1908î de dewa Yemençayirî de ameyo dinya. Qirkerdisê kurdanê êzidiyan malbate û cuya ey ser o tesîro girs kerd. Goreyê fikrê cigerayox û

çîrokbêj Ayhan Erkmenî, ey ma û pîyê xo vîndî kerd. Serra 1918î de hêrişê artêşa tirkan ra dima dewa Yemençayirî ra vejîya teber. La peyman a dirbestê Mondrosî (30 Teşrîna Verêna 1918î) ra tepîya onçîna agêra dewa xo. Tîya de roje heywanan beno û çerêneno. Wextê çerênayîşî de bi çîyêkê peqnayeyî de kay keno û bazîyê xo yo çep dirbetin beno. Destpêkê tevgera kemalîstan ra dima serra 1920î de artêşa Kazim Karabekîrî reyna hêrişê Qersî kerd. Hecîyê Cindî nê hêrişê diyînî ra tepîya xo reyna ra û sewîxaneyê Aleksandropolî (Lenînan/Gumru) de pîl bî.

No wext tayê domanan Aştarak de sewîxane de, o yo ke bi destê Nûrê Polatova (waya Ferîkê Polatî) ronîyaybî, wendêne. Mabênê nê domanan de Qers ra kênekêk estbî û nameyê xo Zanoye bî. Nameyê xo yo bîn Zeyneba İbo. Serra 1930î ra dima tayê domanê Aştarakî seba berdewamkerdisê perwerdeyî ameyî Erîvan. Cerdoyê Genco, kurdê Yemençayirî yo bîn, xebere gêno ke Zanoye, Xanime û Hasrete kî ameyê Erîvan. Roje ê dawet kerdî keyeyê xo. Embazê ey Hecîyê Cindî kî ûca de bî. Cindî û Zanoye jubînî na taw nas kerd. Dima ê zewejîyayî.

Hecîyê Cindî serranê 1930î de hetêk ra enstîtuyê pedagojîyê Erîvanî de wendêne, hetêkê bînî ra rojnameyê Rêya Teze de servîsê kulturî de xebitîyayêna. Serra 1937î de Cindî ameyo pêgirewtene. Çike îdareyê Moskowa o bi antî-sovetyîye, neteweperwerîye û ajanîye suçdar kerdbî. Dima o sey "dîsmenê şarî" şî zîndan. Goreyê qanûnê cezayî derheqê ey de qerarê îdamî daybî. La no qerar nêameyo ca ardene û serra 1939î de Hecîyê Cindî azad bî. Azadiye ra tepîya seba ey dîyayîşê karî qet asan nêbî. Çike o bi destê hukmatî sey merdimo bêbawer ameyo nişan dayene. No wext nuştotoxê şorişgêrî Aleksandr Fadeevî (Ey xelata Stalînî girewtbî) ju waştîşname nuşt û ey ra dima Hecîyê Cindî agêraya karê xo yê verênî. Serra 1940î de teze co yê doxtora pawit. Nê serran îdareyê Moskowa alfabeşkê latînkî bi alfabeşkê kirilî ya vurnaya. Hukmatê Armenîstanî kî wezîfeyê çarnayîşê grafikê zîwanê kirdaskî daybî Hecîyê Cindî. Nameyê na polîtîka çimeyanê rûskîyan de sey "kirilîzatsîya (kirilkerdis)" zanîyeno.

Hecîyê Cindî, bado bitaybetî warê edebîyatî û folklorê kurdan de zaf xebatî kerdî. Nê konteksî de unîversîteyê Erîvanî de xeylê serrî dersî dayî. 1ê Gûlana 1990î de şî rehmet. Hetê peynîye ra kurdanê Yemençayirî Hecîyê Cindî û Emînê Evdalî sehayê kurdoloji de tesîrêdo zaf girs verada.

'Çareserî bi azadiya Ocalanî mimkun a'

Aktivîsta TJAYe Remzîye Teke dîyar kerd ke tecridê serê Rayberê PKK'yî Abdullah Ocalanî pêwa tepîştayan tesîr serê komelî de zî keno û ganî duştê tecridî û polîtîkayê şerî de organîzebîyayîş bibo."

Rayberê PKK'yî Abdullah Ocalan 23 serrî yo binê tecridê giranî de yeno tepîştîş û bêşik tecridê ke İmralî de yo tesîr serê heme zîndanên û komele de kerdo. Zîndanên de binpaykerdişê heqan roj bi roje zêdeyêr benê û bêvengîya selahîyetdaran zî duştê nînan de dewam kenê.

Aktivîsta Tevgerê Cinîyanê Azadan (TJA) Remzîye Tek, derheqê tecridî de erjîyayîş kerd. Remzîye eşkera kerd ke wexto Abdullah Ocalan ardo Tirkîya rojê İnan tarî biyo û vat şarê Kurdî xoverdayîşê ke verî mojnawo ra, ganî duştê polîtîkayê tecridî de zî bimojîno ra û wina vat: "Serrêke yo Abdullah Ocalanî ra malûmat nîno girewtîş. Tena nê şarê Kurdî, ganî heme dinya duştê nê de vejîyo. Ma rewşa ey meraq kenê. Ma wazenê ey ra malûmat bigîrê."

Remzîya bale ante serê tecridê do serê Abdullah Ocalanî de yo û vat tecridê duştuqûqî yo û tecridî tena serê şarê Kurdî de nê serê heme şaran de tesîr kerd o û wina erjîna: "Tecridî dir wareyê ekonomî de zî problemî vejîyayî meydan. Tecridê nêameyîne kerdiş do welat hendê ke nêkewtîyêna. Tecridê serê Birêz Abdullah Ocalanî dir, feqîrî û vêşanbîyayîş dest pêkerd o. Heta Birêz Abdullah Ocalan nêro veradayîş do Tirkîya nêro ser. No zehmet o. Rayîrê xelesnayîşê welatî, Birêz Ocalanî dir o."

'Duştuqûqî yena ca'

Remzîye bale ante serê binpaykerdişê heqan ê ke zîndanên de yê û vat binpaykerdişê babeta vatîşîya ya

ke girêdayeyê tecridê serê Abdullah Ocalanî de ya û nê çîyî ardî zîwan: "Heta ke Abdullah Ocalan azad nêbo do tepîştayî zî azad nêbê. Cayê fabrîkayî û cayê karî bêrê akerdîş de, zîndanî yenê viraştîş. Tirkîya bîya şarîstanê zîndanên. Zîndanên de zî duştuqûqîyê pîlî yenê ca û heqê embazanê ma destê İnan ra yenê girewtîş. Tepîştayê ke giranê nînan vera-dayîş. Hewceyîyê İnan nînan ca. Na rezîlîya û duştuqûqî ya. Gelo dinya nînan nêvînenê? Serebûtêke tewr qijkek de her babete çapemenîye mojnena ra. La wexto ke babete bena Kurdî kesêke nêvînenê."

'Ganî her kes bivîno'

Remzîye dewamîye de erjîyayîşê xo wina domna: "Polîtîkayê şerî û tecridî girêdayeyê yewbînan ê. Polîtîkayê tecridî tewr zafêr tesîr cinîyan rê kenê. Heta şîdetê serê Abdullah Ocalanî bibo do şîdeta serê cinîyan zî

zafêr bibo. Hewldayîşê pelçiqnayîşê kurdan netîce nêda, nika bi feqîrî û vêşanbîyayîşî terbiye kenê. Ciwanan kenê hezazê madeyê tiryakî. Şîdeto ke kuçeyan de hemverê cinî û tutan de yo zafêr biyo. Camîyan de tacîz zafêr biyo. Ganî her kes bivîno ke ro kurdan çî yeno kerdiş. Tecridî tesîrêke giran serê cinîyan de zî kerdo. Tecrid, tecawuz û şîdet heme girêdayeyê yewbînan ê."

'Ganî serek azad bo'

Remzîye peynîyê qiseyanê xo de vengê heme cinîyan kerd ke, duştê şîdetî û tecridî de xo organîze bikerê û wina vat: "Duştê tecridî de ganî cinî sere wedarê. Seba nê vengê ma seba şarê Kurdî û cinîyan a. Ganî bibê yew serekî azad bikerê û heta heqê xo bigîrê meydanan de bê. Ma veng ro dinya zî kenê. Wa destê xo bidê serê wijdanê xo û duştê na rewşê de bêveng nêmanê." **AMED**

Rûsya santralo tewr pîl o nukler ê Ewropa vist dest

Hêzanê Rûsya Ukrayna de santralo tewr pîl o nukler ê Ewropa Zaporizhzha vist dest. Organê dewlete yo ke santralî şuxilînenê vat: "Erdê santralî hetê hêzanê çekdaran ê Rûsya ra ame îşxalkerdene. Personelê operasyonî blokanê enerjî kontrol kenê û seba asayîşê kargehî, goreyê vurîyayîşanê teknîkan kenê ke bixebitê."

Santral Kiev de yo. Verî ke santral kewt destê Rûsya hêrişê hewayî qewimîyayî û şewat vejîyayî. Kievî Moskova bi "terorê nuklerî" suçdar kerdbî.

Operasyonê leşkerî yê Rûsya yê vera Ukrayna 24ê sibate de dest pêkerdbî. Terefanê şerî pancseme sînorê Belarûsî de pêvînayîş kerdbî. Goreyê selahîyetdaranê Ukrayna pêvînayîş de seba vetişê sivîlan rêxistinîya 'korîdorê merdimîye' ameya nîqaşkerdene.

Serekkomarê Fransa Emmanuel

Macronî heman roje Putin û Zelenski de bi telefonî qisey kerd. Macronî vat: "Oyo tewr xirab rayîr de yo." Putinî vat pêvînayîş de ey vato ke 'qer-

radar' ê ke operasyonî rê dewam bikerê. Goreyê Macronî Putin armanc keno ke pêro Ukrayna bigêro binê kontrolî. **MOSKOVA**

Emînê Evdalî

Ehmê Çolo

Hecîyê Cindî